

Kateřina Frišová: Právo na náboženskou svobodu od církevních dokumentů k dokumentům Charty 77

Předložená magisterská práce čítá 105 stran a je rozdělena na úvod, třináct kapitol a závěr. Z hlediska názvů kapitol lze mít výhradu k titulu kapitoly 4: „Katolická církevní pozice k lidským právům a svobodě“. Vhodnější by bylo uvést: „Postoj katolické církve k [...]“. Nevhodné je systematické zařazení encykliky Jana XXIII. „Pacem in terris“ pod téma, jímž je v kapitole 7 encyklika Quadragesimo anno Pia XI. Ideové zaměření obou dokumentů je příliš odlišné. V encyklice Jana XXIII. se již anticipuje „přínos II. vatikánského koncilu“, uváděný v následujícím úseku kapitoly 8.1, proto je encyklika systematicky zařaditelná spíše *vedle* koncilních dokumentů, než *pod* encykliku Pia XI.

Některé diplomandčiny teze již v samotném úvodu jsou doširoka nahozené a nedostatečně ideově ukotvené. Podle autorky je například ohrožením lidských práv „vzmáhající se svět techniky a trhu“. Největším ohrožením lidských práv jsou však spíše autoritářské a totalitní mocenské praktiky v nedemokraticky spravovaných zemích (v nichž se ostatně technika a trh povětšinou „nevzmáhají“). To je zapotřebí zmínit zejména s ohledem k tématu diplomandčiny práce, které zohledňuje právě specificky československý přínos k prohloubení praxe i teorie lidských práv, jímž jsou dokumenty Charty 77, vydávané v době komunistického totalitního režimu jako reakce na jeho praktiky.

Vedení výkladové linie práce jako celku je ovšem velmi zdařilé a konzistentní. Autorka správně nezačíná až osvícenským konceptem lidských práv, který má jistě bezprostřední vliv na soudobé pojetí lidských práv, a namísto toho zkoumá nejprve biblické, antické a v širším slova smyslu křesťanské zdroje, které stojí v pozadí vývoje, jehož je lidstvo svědkem zejména od poslední třetiny 18. století až dodnes. Ke zprvu negativnímu poměru katolické církve zaujímá diplomandka shovívavý názor a snaží se vysvětlit a pochopit dějinné i osobní okolnosti, které vedly např. některé papeže v jejich době k odmítnutí konceptu náboženských a dalších liberálně demokratických svobod. Za těchto okolností je však škoda, když se v takto zdařile pojatém výkladovém předivu objevují zcela zbytečné chyby. Například pasáž z listu Římanům (Ř 2,13-15) je uvedena jako Ježíšův výrok (s. 17-18), aby poté přesto následovala zvláštní subkapitola „Pavlova teologie“ (s. 18). Omluvitelnější je snad zmínka o „laicismu Count Cavour“. Autorka evidentně použila anglickojazyčný pramen, z něhož nebylo bezprostředně zřejmé, že na myslí se má kultová politika italského *hraběte* a ministra *Cavoura*, propagátora hesla „Svobodná církev ve svobodném státě“. Expresivní výrazivo encykliky Rehoře XVI. „Mirari vos“ snad podnítilo diplomandku užívat formulace o papeži, který „si bere na paškál“ to či ono (s. 30, s. 32). To však podle ní činí i jinak daleko umírněnější Lev XIII. (s. 43). Odhadem z příslušného citačního aparátu se nesprávně dovtipila, že za citací formule „Jeden Bůh, jedna víra, jeden křest“ se skrývá výrok Efezského koncilu; ve skutečnosti se jedná o výrok z Pavlova listu Efesanům (s. 32). I zde, tak jako na mnoha dalších místech, je zbytečnou chybou, pokud autorka nepozorně opíše název církevního dokumentu („Lamantabilisane“ nebo jinde „Sollicitudo re isocialis“ – s. 78; takových chyb je v práci mnoho) nebo církevního představitele (Umberto Benigni namísto Benigni; ještě zbytečněji je Josef Zvěřina uveden jako „Václav“ Zvěřina – s. 88). Autorka hovoří v souvislosti s encyklikou „Pascendi“ Pia X. o „protimodernistické“ přísaze. Zažitá terminologie však nabízí slovo „antimodernistická“ (s. 48).

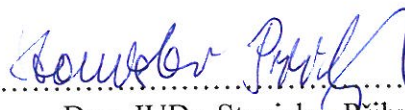
Zajímavá je citace kardinála Ottavianiho, jehož výrok ohledně všeobecného bratrství lidí autorka objevila. (s. 62) Tohoto kardinála autorka označuje za „jednu z významných postav (II. vatikánského) koncilu“, což je jistě pravda, avšak především v tom smyslu, že Ottaviani byl významným představitelem koncilní menšiny, odmítající přílišné změny v dosavadních postojích církve. O to překvapivější je však Ottavianiho teze. Je velmi případné, že

diplomandka sleduje myšlenkový kvas na II. vatikánském koncilu očima prof. Skalického, přímého účastníka koncilu, citacemi z jeho literatury. Pod Skalického „vedením“ autorka rozkrývá to nové, co koncil přinesl, a aplikuje tyto změny pohledu církve na zpětné hodnocení církevních dokumentů ohledně lidských práv a svobod z doby před koncilem. O Janu Pavlu II. autorka přiznává, že sice nepatřil mezi ústřední postavy koncilu, avšak uvádí, že pět z jeho 24 příspěvků na koncilu se věnovalo náboženské svobodě. Živě pak líčí osobní angažmá tohoto papeže v lidskoprávní agendě. Určitou rozevlátost autorčiny prezentace zkázňuje na str. 80 uvedená přehledná tabulka církevních dokumentů o lidských právech, vydaných mezi lety 1832-1991.

Dokumenty Charty 77 autorka správně uchopuje nejprve prezentací historicko-politické situace, která již od nástupu komunistického totalitního režimu vytváří předpolí k potřebě formulovat „gravamina“, týkající se pošlapávání těchto práv. Také zde je spolupozorovatelem dění prof. Skalický. Z lidskoprávních dokumentů Charty pak autorka programově vybírá ty, jež se tak či onak dotýkají práv, vyplývajících z náboženské svobody.

Předložené diplomové práci navrhuji klasifikaci **velmi dobře**.

Praha 16.5.2012

.....
Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., J.C.D